

قاعده اقدام و قاعده رضایت زیان دیده: از فقه تا حقوق مدنی

مجموعه شکاری
www.ketab.ir

سرشناسه شکاری، محمد، ۱۳۷۰-
 عنوان و نام پدیدآور قاعده اقدام و قاعده رضایت زیان دیده: از فقه تا حقوق مدنی /
 مشخصات نشر نویسنده محمد شکاری
 مشخصات ظاهری اصفهان، کاشف علم، ۱۴۰۰
 شابک ۱۶۲
 وضعیت فهرست نویسی ۹-۲۷-۰۰-۷۶۹۰-۶۲۲-۹۷۸
 یادداشت: فیفا
 موضوع کتابنامه: ص. ۱۵۵ - ۱۶۱.
 موضوع قاعده اقدام
 موضوع *Eqdam formule (Islamic law)
 موضوع حقوق تطبیقی
 موضوع Comparative law
 موضوع حقوق مدنی -- ایران
 موضوع Civil rights -- Iran
 موضوع مسوولیت (حقوق) -- ایران
 موضوع Liability (Law) -- Iran
 موضوع فقه -- قواعد
 موضوع Formulae -- Islamic law
 رده بندی کنگره BP۱۶۹/۵۲
 رده بندی دیویی ۲۹۷/۲۲
 شماره کتابشناسی ملی ۷۶۴۷۷۹۲

قاعده اقدام و قاعده رضایت زیان دیده: از فقه تا حقوق مدنی

محمد شکاری

نشر کاشف علم

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

شابک: ۹-۲۷-۰۰-۷۶۹۰-۶۲۲-۹۷۸

مرکز پخش: ۰۹۱۳۷۷۲۳۲۵۸

WWW.KASHEFELM.IR

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۲۱	فصل اول: مفاهیم و مبانی
۲۳	مفهوم اقدام
۲۳	مسئولیت مدنی
۲۳	قاعده اقدام در فقه و حقوق
۲۶	معامله شخص سالم با شخص محجور
۲۸	مدارک و مستندات قاعده اقدام
۳۳	منتفی شدن مبانی مسئولیت مدنی بر اثر قاعده اقدام
۳۵	کیفیت و چگونگی رفع مسئولیت مدنی بر اثر قاعده اقدام
۳۶	ضمانتها و دیونی قبل از اسلام مختص حق الله
۳۶	ضمانتها و دیونی قبل از اسلام بظاهر مختص کافران
۳۸	حقوق مشترک میان حق الله و حق الناس
۴۰	ضمانتی که حق الناس است و عدم اعتقاد کافران در دین خودشان به این ضمانت و حقوق
۴۱	موارد استناد حقوقدانان به قاعده اقدام
۴۳	موارد استناد فقهاء عظام به قاعده اقدام
۴۴	ارکان تحقق مسئولیت غیر قراردادی
۴۶	ارکان تحقق مسئولیت قراردادی
۴۸	وحدت یا دوگانگی نظام مسئولیت
۴۸	نظریه دوگانگی (ثنویت) نظام مسئولیت

۵۰	تفاوت در تقصیر و اثبات آن
۵۰	قاعده اذن
۶۴	تفاوت در اهلیت و میزان خسارت قابل مطالبه
۶۵	تفاوت در سایر مشخصات
۶۸	یگانگی در سایر مشخصات
۶۹	آثار و نتایج عملی جداسازی یا وحدت نظام مسئولیت ها
۷۰	حق زیان دیده در انتخاب نظام مسئولیت
۷۳	نظریه عدم اختیار خواهان
۷۵	امکان یا عدم امکان جمع بین دو مسئولیت
۷۶	ضابطه مثلی و قیمی
۸۳	جمع بندی

۸۵	فصل دوم: درآمدی بر قاعده رضایت زیان دیده در حقوق مدنی ایران
۸۷	مقدمه
۹۰	قاعده اقدام
۹۳	اسباب و موجبات ضمان و موانع آن
۹۳	منابع مسئولیت در حقوق کنونی
۱۰۱	رضایت زیان دیده
۱۰۵	تفاوت بین قاعده اقدام و رضایت زیان دیده قبل از ورود خسارت
۱۰۶	جایگاه تقصیر زیان دیده
۱۰۷	آسیب پذیری زیان دیده
۱۰۸	مفهوم وسیع مشارکت زیان دیده در ایجاد زیان
۱۱۰	مفهوم مضیق مشارکت زیان دیده در ایجاد زیان؛ تقصیر زیان دیده
۱۱۰	جایگاه علم و اراده در قاعده اقدام
۱۱۰	عدم جواز رجوع مشتری عالم به فضولی بودن بیع، به بایع فضولی،
۱۱۱	تقصیر زیان دیده در نظام های حقوق غربی
۱۱۲	نظام حقوقی کامن لا
۱۱۲	حقوق آلمان و فرانسه
۱۱۳	مقایسه تقصیر زیان دیده با نهادهای مشابه
۱۱۳	مقایسه تقصیر زیان دیده با تقصیر مقایسه ای

۱۲۲	مقایسه تقصیر زیان دیده با قاعده رضایت به خطر
۱۲۴	نحوه تقسیم مسئولیت
۱۲۴	تقسیم مسئولیت بر اساس درجه تقصیر
۱۲۴	تقسیم مسئولیت بر اساس درجه تأثیر
۱۲۷	تقسیم مسئولیت به تساوی
۱۲۹	تقصیر زیان دیده در حقوق اسلامی
۱۳۰	فقه اهل سنت
۱۳۲	انتساب عمل به زیان دیده
۱۳۲	مسئولیت ناشی از فعل غیر
۱۳۴	رفتار زیان دیده سبب همه یا بخشی از زیان باشد
۱۳۵	موارد انحصار مسئولیت
۱۳۵	تقصیر عمدی یا سنگین
۱۳۶	رضایت زیان دیده و پذیرش خطر
۱۳۸	نظم عمومی
۱۳۸	ناشی شدن تقصیر یکی از تقصیر دیگری
۱۳۹	آخرین فرصت احتراز از زیان
۱۴۱	مسئولیت نوعی عامل ورود زیان
۱۴۳	هدف مسئولیت مدنی در ارتباط با عامل ورود زیان
۱۴۴	مبانی فقهی و حقوقی مسئولیت مدنی ناشی از اجتماع اسباب
۱۴۴	مسئولیت مدنی ناشی از اجتماع اسباب
۱۴۷	بررسی نظریه مرتبط با اجتماع اسباب
۱۴۸	نظریه «سبب مقدم در تأثیر» در فقه اسلامی
۱۵۱	سخن پایانی
۱۵۵	فهرست منابع

پیشگفتار

اثر حاضر با هدف بررسی "قاعده اقدام و قاعده رضایت زیان دیده: از فقه تا حقوق مدنی" انجام شده است. برخی بین تقصیر زیان دیده و تقصیر عامل ورود زیان تفاوت گذارنده اند. زیرا شرط تقصیر تلقی شدن عمل عامل زیان، خلاف قانون بودن آن است، در حالی که قانون تکلیفی بر زیان دیده جهت حفظ جان و مال خویش تحمیل نمی کند. خسارت به بار نمی آید، پس این تنها تقصیر زیان دیده است که می تواند بر روی مسئولیت خواننده مؤثر واقع شود. بدین ترتیب ضروری است که رفتار زیان دیده به گونه ای باشد که تقصیر تلقی شود. قاعده اقدام یکی از قواعد مهم فقهی است که در حقوق ایران خصوصاً مباحث مسئولیت مدنی آثاری از آن می توان مشاهده کرد با این وجود این قاعده کمتر مورد توجه فقها و حقوقدانان قرار گرفته و آن را کمتر مورد بحث و بررسی قرار داده اند.

قاعده اقدام در دو معنا به کار رفته یکی موجب ضمان و دیگری مسقط ضمان موجب ضمان بودن در معاملات معوض فاسد مطرح می شود که در آنجا غیر مالک بر علیه مالک اقدام می کند ولی مسقط ضمان بودن در جایی است که مالک علیه خود اقدام می کند. با توجه به اینکه در این کتاب سعی داریم جایگاه قاعده اقدام را در مسئولیت مدنی مورد بررسی قرار بدهیم قاعده اقدام از آن جهت که مسقط ضمان است مورد بررسی قرار گرفته است. قاعده اقدام به عنوان قاعده ای مسقط ضمان یا به صورت کامل اثر معاف کنندگی دارد یا بصورت جزئی به عبارت دیگر یا مسقط کامل مسئولیت است یا مسقط جزئی مسئولیت.

همچنین باید گفت یکی از قواعدی که در حقوق خصوصی بالاخص در بخش مسئولیت ها می تواند راهگشا و مؤثر باشد، قاعده اقدام است. تعهدی که مفاد ضمان است بیانگر یک رابطه حقوقی بین دو

شخص بوده که متعهد له حق دارد متعهد را به پرداخت مال و یا انجام فعل یا ترک متعهد فیه وادار نماید. از طرفی در برابر موجبات ضمان عواملی ساقط کننده ضمان بوده که می توان به قاعده اقدام اشاره نمود. این قاعده را از موارد معافیت و عدم تعلق مسئولیت مدنی نیز می دانند. کتاب حاضر می کوشد ضمن پرداختن به ابعاد و جایگاه قاعده ی مزبور در گفتمان فقه اسلامی، با رویکردی کاربردی به بررسی و واکاوی برخی از مصادیق امروزی این قاعده بپردازد و با استناد به آن بسیاری از مسائل حقوقی جامعه ی امروزی ضمن بررسی قاعده رضایت زیان دیده +مانند موارد عدم تعهد بیمه گر، جرائم مربوط به عدم تادیه مالیات و... را بیان نماید.

محمد شکاری

www.ketab.ir